

A vagyongyarapodási vizsgálat az elméletben és a gyakorlatban

Szakedolgozat

Adójogi szakjogász-képzés

Konzulens: *Dr. Varga Árpád*

Készítette: *dr. Szombati Róbert*

Budapest, 2010. március 25.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	-2-
Bevezetés	-4-
I. rész – Történeti kitekintés	-7-
II. rész – Kiválasztás ellenőrzésre	-11-
III. rész – A vagyonvizsgálat	-13-
A) Az értesítés	-13-
1. Az értesítés általában	-13-
2. Az értesítésre történő adózói reakciók	-13-
2.1. Az úgynevezett „előzetes vizsgálat”	-14-
2.2. Felkészületlen adózók	-14-
B) Az értesítés és a megbízólevél átvétele közötti időszak	-15-
C) A megbízólevél	-16-
D) A megbízólevél átvételétől a jegyzőkönyv meghozataláig	-17-
1. A revizorral történő kapcsolattartás	-17-
2. Az adózói stratégiák	-18-
2.1. Forráshiány a vagyonmérlegben	-18-
2.1.1. A kölcsön	-19-
2.1.2. Az ajándék	-21-
2.2. A megtakarítás meglétének igazolása	-22-
3. A bizonyítási kötelezettség	-26-
4. A nyilatkozat; a nyilatkozat megtételének helyes időpontja	-27-
E) A jegyzőkönyv	-31-
F) A hatósági szakasz	-32-
G) Összegzés.....	-33-

IV. rész – Jogesetek	-35-
A) Az adóhatóság „kifárasztása”	-35-
B) A vizsgálat tárgyát képező időszak részbeni elévülése	-36-
Zárógondolatok.....	-38-
Irodalomjegyzék	-40-

BEVEZETÉS

Vagyongyarapodási vizsgálat. Amikor az emberek ezen szavakat meghallják, az Adóhatóságra, illetve a társadalom kiemelkedően vagyonos embereire gondolnak, akik jelentős „gazdagságra” tettek szert úgy, hogy a megszerzett jövedelmeik után az azokat terhelő adókat nem fizették meg az állam javára. Az átlag, bérből és fizetésből élő állampolgárok a vagyongyarapodási vizsgálatokat távoli, a vagyonos embereket sújtó eljárásnak gondolják, illetve gondolták. Így volt ez egészen addig, míg nem kerültek napvilágra olyan jellegű vizsgálatok, melyekben egyetemisták vagy éppen nyugdíjas korú emberek voltak az eljárás elszenvedői. Vajon valóban bárki a vizsgálat alanyává válhat? Teszik fel egymásnak gyakran a kérdést az emberek. Jelen dolgozatban megkísérlem ezen kérdésre is megadni a választ.

A vagyonosodási vizsgálat a médiának köszönhetően, a 2007. és 2008. években került az emberek látókörébe. A nyilvánosságnak köszönhetően, hamar népszerű téma lett mind az adószakértők, mind az ügyvédek, mind a hatóság oldaláról, melynek köszönhetően könyvek, cikkek jelentek meg a vagyonosodási vizsgálat előnyeiről, hátrányairól és a vizsgálat problémáiról.

Gyakran hallani statisztikákat pro és kontra, melyek a vagyonvizsgálatok eredményeit mutatják be, melyek akár több százmilliós megállapításokról szólnak. Az ellenvélemények pedig rendre azt hangoztatják, hogy a vagyonvizsgálatok egyenes következménye a magánbefektetők számának drámai csökkenése, az ingatlan és a gépkocsi vásárlások számának – a vizsgálatoknak köszönhető – visszaesése.

A feketegazdaság elleni küzdelem egyik fő fegyvereként aposztrofálták, aposztrofálják a mai napig a vagyongyarapodási vizsgálatokat. De vajon valóban alkalmas ezen célra? További célként került rögzítésre a vagyonvizsgálatok kapcsán a jogkövetésre ösztönzés, a prevenció mellett az adóbevételek közvetett, illetve közvetlen növelése. Az adóhatóság 2010. február 18. napján kelt ellenőrzési irányelve rögzíti, hogy 2009. évben 3.103 db vagyonvizsgálatot zártak le és 19 milliárd forint megállapítást tettek¹. Arról sajnos azonban statisztika nem található, hogy a megállapított adókülönbözlet összegéből, mennyi került

¹ www.apch.hu

megfizetésre az adózók részéről. Az mindenesetre megállapítható, hogy évről – évre csökken a vagyonzvizsgálatok száma, melyet a megállapítások alakulása is megfelelően szemléltet. 2007-ben még 42,7 milliárd forint, 2008-ban 31,8 milliárd forint adókülönbözetet, míg 2009-ben, mint láthattuk, mindösszesen 19 milliárd² forint adókülönbözetet állapított meg az adóhatóság. Ugyan az adóhatóság sikerként könyveli el a vagyonzvizsgálatokat, azonban a vizsgálatok számának folyamatos csökkenése és a megállapítások csökkenése arra enged következtetni, hogy ezen ellenőrzés típus nem tekinthető kellően hatékonynak. Bár az is tény, hogy a vagyonzvizsgálat szervezeti integrálására 2008. év végén került sor, mely szintén okozza az ellenőrzések számának csökkenését.

A vagyonzvizsgálatok – közvélemény körében kialakult - negatív megítélésében az adóhatóság közvetlenül is okolható. Kezdetben a vagyonzvizsgálatra történő kiválasztásokban feltűnő visszásságokra lettek figyelmesek az állampolgárok, hiszen olyan személyek is kiválasztásra kerültek, akikben az átlagember magát vélte felfedezni, így egyre inkább köztudomásúvá vált, hogy az ellenőrzés bárkit utolérhet. Tovább növelte az ellenszenvet az adózás rendjéről szóló törvény becslési eljárásra vonatkozó részének, adózók általi megismerése, valamint a revizorok felkészületlenségének hírének elterjedése. Ugyan már a rendszerváltás óta ismert eljárás a vagyongyarapodási vizsgálat, azonban tömegesen csak 2006. évben kezdte el alkalmazni az adóhatóság, az akkori kormányzat nyomására. Sajnálatos módon azonban a revizorok nem voltak megfelelően felkészülve, melyet tovább súlyosított az is, hogy a revizorok jelentős része sokkal inkább pénzügyi, semmint a jogi szektorból került kiválasztásra. Valóban a vagyonzvizsgálatok ellenőrzéséhez elengedhetetlen a pénzügyi szemlélet és tudás megléte (márcsak a kronológikus vagyonzmérleg elkészítése okán is), azonban az ellenőrzés eljárásjogi ismerete mellett, elengedhetetlen a polgári anyagi jog ismerete is. Sajnálatos módon a revizorok a mai napig nem tekinthetők jogtudó embereknek, melynek következtében sok súrlódás figyelhető meg az egyes ellenőrzéseknél a revizorok és a jogban jártasabb képviselők között. Bár az utóbbi években javult a revizori személyi állomány, azonban továbbra is vannak olyan ellenőrzést végző személyek, akik a polgári jog alapjaival sincsenek tisztában, mely sok esetben jogszabállyal ellentétes megállapításokhoz vezet. A dolgozatban megkísérlem bemutatni azt is, hogy miként jelentkezhet egy vagyonzvizsgálat során az adóhatóság nem megfelelő képzettsége, bizonyos esetekben felkészületlensége.

² <http://www.origo.hu/itthon/20090505-apeh-vagyonosodasi-vizsgalatok.html>

A dolgozatom célja a vagyonosodási vizsgálatok gyakorlati problémáinak, kérdéseinek boncolgatása. A dolgozatomban egy tipikus vagyonzvizsgálaton keresztül kívánom bemutatni azokat a kérdéseket, melyek leginkább foglalkoztatják az embereket, az adózókat. Természetesen elkerülhetetlen a jogszabályi háttér rövid ismertetése, melynek ismeretében lehetséges az atipikus esetek, vagy éppen a felmerülő kérdések megválaszolása.

Jelen dolgozat sem az Adóhatóság, sem az Adózók oldaláról nem kíván érveket felhozni a vagyonzvizsgálatok előnyeiről, vagy azok hátrányáról. Legfőbb célom az objektív tényközlés, a szubjektív értékítélet mellett.

Mielőtt azonban az ellenőrzés részleteire kitérnénk, röviden nézzük meg, hogy hogyan is alakult ki hazánkban az adórendszer, az adózás és az adóhatóság ellenőrzési jogosítványa.

I. RÉSZ –TÖRTÉNETI KITEKINTÉS

„Két dolog biztos az életben. A halál és az adófizetés.” /Thomas Jefferson/

Az adórendszer kialakulásának oka a közösségi célok megvalósításához szükséges anyagi bázis megteremtése volt. Eleinte a vagyonadózás terjedt el, hiszen az adó tárgyai elsősorban a föld, ház, rabszolga, jobbágy volt, majd az adófajták egyre szélesebb körűek és többfélék lettek a termelés növekedésének eredményeként.

Magyarország történetében az egyik legelső adófajta a tized volt. A tized a keresztény világban kialakult adófajta volt, mely Európában már a VI. században megjelent, Magyarországon azonban Szent István király vezette be. A tizedet elsősorban munkával és terménnyel váltották meg.

II. András király, az Aranybullában írásban is törvénybe foglalta az adókötelezettséget: „Egyebeket, amelyek a királyt illetik, tudniillik a csöböradót, (pénz-) adókat, ökoradót és a várak (jövedelmének) kétharmad részét, a király bírja.”³ Károly Róbert uralkodása alatt tárnokmester felügyelte és ellenőrizte az adók beszedését. Mátyás király uralkodása idején szigorodtak az adózási szabályok, már akkor csaknem olyan bonyolult volt az adórendszer, mint ma. Mindenki a vagyonának megfelelően adózott, s a különböző osztályok eltérően kaptak adómentességet. Létezett tized, kilenced, füstadó, földesúri járadék, amely 35-45 százalékát tették ki a jobbágyok által megtermelteknek.

1848-ig tulajdonképpen az adórendszer lényege az volt, hogy a beszedett adó a királyt illette. Az 1848-as első adóreform során, mely Kossuth Lajos nevéhez fűződik, közvetlen (házadó, földadó, kereseti adó) és közvetett (dohányárúsítási adó, pálinkaadó, lajstromozási illeték) adókat is kivetettek. 1850-ben az osztrák - közvetlen adókból álló - adórendszer lépett életbe, amely szerint a nemeseknek is részt kellett venniük a közteherviselésben. Az adók mértéke több mint háromszorosára emelkedtek. 1868-ban vezették be az első ténylegesen magyarnak mondható adórendszert, mely a jövedelemadóról, házadóról és földadóról rendelkezett. A törvény későbbi, 1875-ös kiegészítése már tartalmazta a bányaadót, a

³ Aranybulla 29. cikk

nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyesetek adóját is. Az adózókat osztályokba sorolták, az egyes osztályok eltérően adóztak.⁴

1909-ben kidolgozott adóreform - amely csak 1922-ben lépett életbe - leglényegesebb eleme, hogy bevezették a progresszív személyi jövedelemadót. Erre az időszakra jellemző érdekesség, hogy tulajdonképpen családi jövedelemadózásról beszélhetünk, mivel a családfő volt az adóalany, aki a családtagok összes jövedelme után adózott. Már ebben a törvényben megfogalmazódott a létminimumnál alacsonyabb jövedelem adómentessége és a gyermekek utáni adókedvezmény.

Az adóztatás magában hordozta az ellenőrzés szükségességét, kiépült a Magyar Királyi Adóhivatal és annak megyei rendszere.

Az úgynevezett szocialista adórendszer első változatában nagy szerep jutott az adók disztribúciós-redisztribúciós funkciójának, emiatt erősödött a közvetlen adók szerepe, és az adótábla progresszivitása. A végső fogyasztót terheltek a forgalmi adók, ez az adónem jelentette a legnagyobb állami bevételt. Az 1956-os forradalom után jelentős engedményeket vezettek be, csökkent a jövedelemadó mértéke, egyes csoportok teljes mértékben mentesültek az adózás alól (önálló szellemi tevékenységet végzők, kisiparosok, magánkereskedők).

1967-ben jött létre az állami adóhatóság elődszervezete, amely a Pénzügyminisztérium Bevételei Főigazgatóságából és négy területi igazgatóságból állt.

1968-ban az „új gazdasági mechanizmus” bevezetésével a pénzügyi szabályozás váltotta fel a tervutasításos rendszert. Ennek lényeges eleme volt a nyereség felhasználásának szabályozása, amely alapján szabályozták a vállalatnál maradó nyereség feloszthatóságát. Az 1980-as években a legnagyobb változást a bérek bruttósítása jelentette, valamint bevezették a fogyasztási adót.

1987-ben az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal jogilag kivált a Pénzügyminisztérium keretei közül.

⁴ Dr. Kurtán Lajos – Dr. Kurtánné dr. Vadászlaki Ilona: Adórendszerünk kialakulása (<http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1999/9951/diakoldal/ado/adovm.htm>)

Az adórendszer 1988-as reformját már a nyugat-európai adórendszerhez való közelítés szándékával hajtották végre. A jelenleg érvényben lévő adórendszer alapvetően az önadózás elveire épül, amely bizalmi viszonyt feltételez az állam és az adózók között. Bizalmi viszonyon alapuló rendszert nagyon nehéz felépíteni, mivel mindig jelentős számban vannak, akik kihasználják és visszaélnek ezzel a bizalommal, ezért is szükséges a folyamatos ellenőrzés. Az ellenőrzés Magyarországon az adóhatóságok feladata. Az adózás rendjéről szóló törvény az adóztatási feladatokat az állami adóhatóság, a vámhatóság és az önkormányzat jegyzője hatáskörébe rendelte.

Az adóhatósági ellenőrzés az adóztatási tevékenység fontos eleme. Mivel több, mint négyötödét az államháztartás adójellegű bevételeinek az APEH szedi be, rendkívül fontos az adókötelezettségek teljesítésének ellenőrzése. Az adóhatóság elsődleges feladata hogy az adózókat jogkövető magatartásra kényszerítse a költségvetési bevételek biztosítása érdekében. Az adóhatóság az ellenőrzés során feltárja és bizonyítja azokat a tényeket, amelyek a jogsértést és az ezek miatt indított hatósági eljárást megalapozzák.⁵

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása, valamint a kialakult gazdasági válság is arra kényszeríti a kormányt, hogy egyre hatékonyabb módszereket dolgozzon ki arra vonatkozóan, hogy az állam működéséhez szükséges bevételek alapját képező jövedelmek minél nagyobb részét láthatóvá tegye. Olyan intézkedésekre van szükség, amelyek a közteherviselés elkerülésének lehetőségeit szűkítik, jogkövető magatartásra ösztönöznek, szankcionálnak, ezáltal „elfogadható” mértékre visszazorítva azt. Stratégiát kell kidolgozni, meg kell határozni a feladatokat és a hozzájuk rendelt eszközöket.

Az adóhatósági ellenőrzések a vállalkozások, szervezetek, állampolgárok olyan tevékenységeire terjednek ki, amelyeket jogszabályi és törvényi előírások szabályoznak, s ezen előírások megtartását vizsgálják. Az adóellenőrzés feladata az adópolitikai célok érvényesülése és az adófizetési kötelezettségek teljesítésének vizsgálata.

Az APEH az ellenőrzések során két alapvető célt kíván megvalósítani. Egyrészt az adóhiány megállapítással, szankciókkal, büntetésekkel az elmaradt állami bevételek megfizetésére szorítsa a jogsértő cselekményt elkövetőket, ugyanakkor törekszik arra is, hogy

⁵ Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. Törvény (Art.) 86. § (1) bekezdés

minél több adózó számára olyan helyzetet teremtsen, amely csökkenti annak lehetőségét, hogy ilyen magatartás tudatosan létrejöjjön.⁶

A jogalkotók felismerték, hogy az adózatlan jövedelemből bekövetkező vagyongyarapodás adóhatósági vizsgálatának meg kell teremteni a törvényi kereteit, ezért az adózás rendjéről szóló törvény 1997 óta már tartalmaz erre vonatkozóan előírásokat. A vagyongyarapodási vizsgálat – ami gyakorlatilag a személyi jövedelemadó ellenőrzésének egy speciális típusa – nem új keletű ellenőrzési forma az APEH gyakorlatában. Már a 2006. júniusi miniszterelnöki bejelentés előtt is sor került ilyen jellegű vizsgálatokra, de számosságukat tekintve nem bírtak akkora jelentőséggel, mint 2007 után. A korábbi években elvégzett néhány száz vizsgálattal szemben 2007-től évente tízezer vagyonosodási vizsgálat lefolytatása volt a cél a költségvetési bevételek növelése, illetve a feketegazdaság fehéritése érdekében⁷.

Láthatjuk tehát, hogy az adóhatóságok ellenőrzési jogköre a jogállamiság, a közteherviselés egyik biztosítója, ennek megfelelően kiemelkedő szerepet tölt be az adóalanyok és az állam életében is.

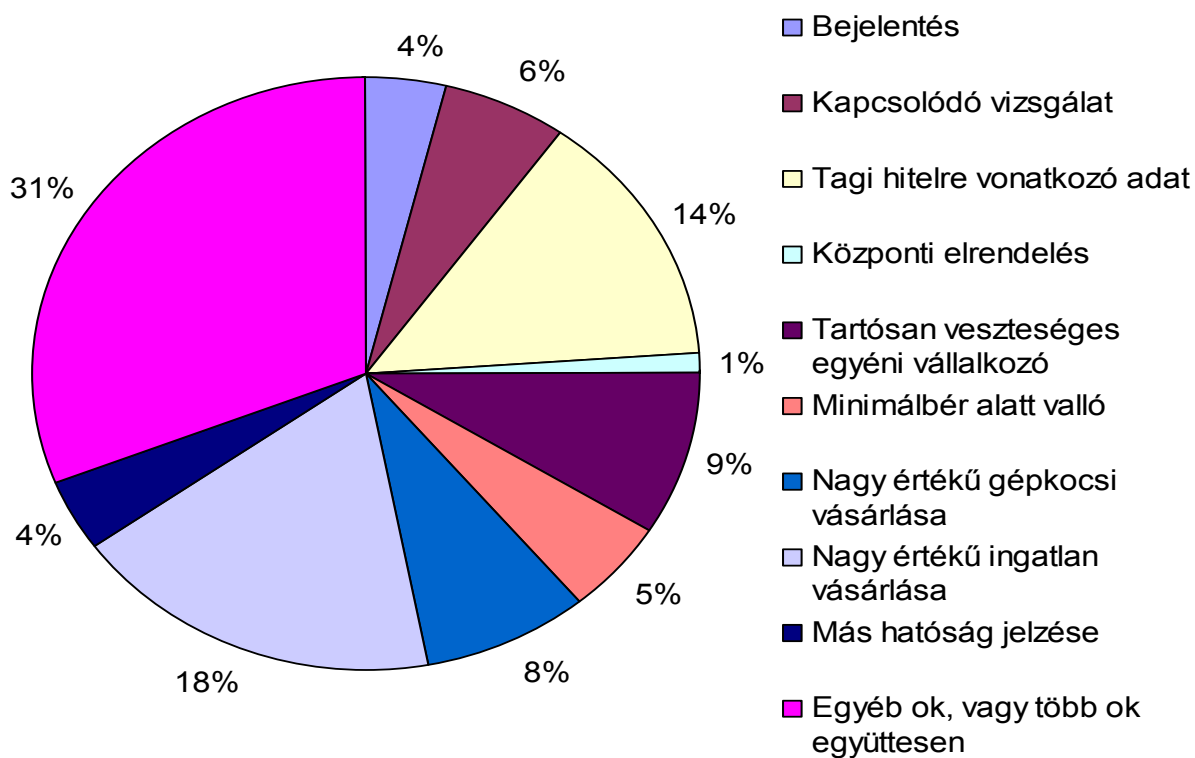
⁶ Adóvilág 2009/3. APEH 2008-2009. /2-8. oldal

⁷ Adóvilág XIII. évfolyam 10. szám, dr. Váczi Rita: Vagyonosodási vizsgálatok pro és kontra, 2. oldal

II. RÉSZ – KIVÁLASZTÁS ELLENŐRZÉSRE

A történeti rész áttekintését követően, elsősorban azt szükséges megvizsgálni, hogy milyen okok vezethetnek oda, hogy az adóhatóság látókörébe kerüljön az adózó és ezáltal vagyonvizsgálat alanyává váljon.

A következő ábra⁸, megfelelően szemlélteti azt, hogy mely okok, milyen arányban okozzák az ellenőrzésre történő kiválasztást:

Forrás: GKI Zrt., 2007. november 22.

A fenti ábra elemzését követően megállapítható, hogy kiemelt ellenőrzési, kiválasztási szempont a tagi hitel nyújtása (amely nem meglepő, hiszen erre vonatkozóan az adóhatóság sok kontroll adattal rendelkezik) mellett, a nagy értékű ingatlan vásárlása is. Megemlíteni szükséges még a nagy értékű gépkocsi vásárlást és a tartósan veszteséges egyéni vállalkozót is, hiszen ezen okok megléte esetén is várható ellenőrzés elrendelése. Látható azonban, hogy a legtöbb ellenőrzés egyéb ok, illetve több ok együttes megléte okán vette kezdetét.

⁸ (http://versenykepesseg.magyarorszagholnap.hu/images/7.ülés_GVKvagyonosodasi.ppt)

A fenti ábra azt is megfelelően szemlélteti, hogy noha az adózók sokszor egy rosszakaró feljelentésre gyanakodnak a vizsgálatuk elrendelése esetén, azonban a bejelentésre indult vizsgálatok száma, mindösszesen az összes ellenőrzés 4%-át teszi ki.

Amennyiben az adózó nem akar a vagyonvizsgálati eljárás alanyává válni, úgy érdemes a fenti körülményeket kerülnie, illetve, amennyiben valamely ok, agy akár több együttesen bekövetkezett, akkor az esetleges vizsgálatra felkészülnie.

III.RÉSZ - A VAGYONVIZSGÁLAT

Az Art. 8 ellenőrzés típust ismer⁹. Ezek közül – jelen dolgozat szempontjából - kiemelkedő jelentősége, a bevallások utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzésnek van. Nem kizárólag azért, mert ez az ellenőrzés típus keletkezett ellenőrzéssel lezárt időszakot, hanem azért is, mert a köznyelvben vagyonszámvizsgálat vagy vagyonosodási vizsgálat néven elhíresült ellenőrzés, nem más, mint egy személyi jövedelemadó bevallásra lefolytatott utólagos ellenőrzés típus.

Nézzük meg egy tipikus ellenőrzés folyamatát az Adózók szemszögéből!

A) Az értesítés

1. Az értesítés általában

Egy tipikus ellenőrzés, az Adózó értesítésével kezdődik, melyet általában postai úton kézbesítenek az Adózónak. Az értesítés tartalmazza – többek között - az ellenőrzés típusát, az ellenőrzési időszakot, az ellenőrzést lefolytató revizorok nevét, valamint – legtöbb esetben – két időpontot, melyek egyikén az Adózónak meg kell jelennie az Adóhatóságnál a megbízólevél átvétele és a nyilatkozatának megtétele érdekében. Az értesítés mellékleteként postázásra kerül egy több pontból álló kérdéssor, mely az ellenőrzési időszakra vonatkozó adózói kiadásokat, bevételeket, „vagyongyarapodást”, vagyoni helyzetet kívánja feltérképezni.

Az értesítést az Adóhatóság mellőzheti, ebben az esetben az ellenőrzés kezdete a megbízólevél átvétele¹⁰. Tényként rögzíthetjük azonban, hogy a vagyonszámvizsgálatok döntő többsége az előzetes értesítés megküldésével veszi kezdetét.

2. Az értesítésre történő adózói reakciók

Az Adózók az előzetes értesítés átvételekor szembesülnek azzal, hogy az eddig csak hírekből hallott vagyonosodási vizsgálat alanyává váltak. Az adózók két típusa

⁹ Art. 87. § (1) bekezdése

¹⁰ Art. 93. § (1) bekezdése

különböztethető meg. Az Adózók egy része, még a vizsgálatról történt tudomásszerzést megelőzően felkészült egy esetleges adóhatósági ellenőrzésre. Az erre irányuló szolgáltatások és szolgáltatók köre egyre inkább szélesedik, így lehetőség van megfelelő szakértelemmel rendelkező ügyvédi irodát, vagy egyéb szolgáltatót megbízni egy ügynevezett „előzetes vizsgálat” lefolytatására.

2.1. Az ügynevezett „előzetes vizsgálat”

Az „előzetes vizsgálat” hasonló ahhoz, mint amit az adóhatóság lefolytat egy tényleges ellenőrzés során. A szolgáltató bekéri az adózó valamennyi bankszámla – kivonatát, ingó és ingatlan adásvételi szerződéseit, illetve minden olyan dokumentumot, amely az adózó vagyoni helyzetének felmérésére szolgál. A szolgáltató az adóhatóság módszertanának megfelelően készíti el az adózó előzetes „vagyonmérlegét”. A vagyonmérleg az adóhatóság gyakorlatának megfelelően, napi szinten kezeli az adózó vagyonmozgásait, így a bevételeit, a kiadásait. A szolgáltató a vagyonmérleget bemutatja az adózónak és feltárja azokat az időszakokat, melyekben az adóhatóság forráshiányt (adóhiányt, vagy adókülönbötet) állapítana meg.

A szolgáltatók „forrásigazolást” nem nyújtanak az ügyfeleknek, azonban azzal, hogy az adózók, jóval az adóhatóság vizsgálatának megkezdése előtt szembesülnek azokkal az időszakokkal, melyek egy tényleges vizsgálat esetén forráshiányos időszakként jelentkeznének, helyzeti előnybe kerülnek a vizsgálatot végző revizorral szemben.

Előnye ezen előzetes vizsgálatoknak továbbá, hogy egyrészt pontosan tisztában lesz azzal az adózó, hogy mely évek elévülése esszenciális ahhoz, hogy megállapítást nem tartalmazó határozat szülessen egy esetleges vizsgálat során, másrészt a forráshiányos időszakok vonatkozásában lehetősége van a bizonylatainak a felkutatására. Amennyiben ezen előzetes vizsgálatot olyan személy végzi, aki jogosult az adóhatóság előtt képviselni az adózót, úgy a vagyonmérleg alapján lehetősége van előzetesen kidolgozni egy olyan adózói stratégiát, amellyel egy esetleges vizsgálat esetén csökkenthető, illetve minimalizálható az adóhatósági megállapítás összege. Az adózói stratégiákról még lesz jó jelen dolgozatban.

2.2. Felkészületlen adózók

Az adózók másik részét váratlanul éri az adóhatóság értesítése. Az adózók ezen csoportja két megoldás közül választ.

Az adózók egy része, az értesítésben szereplő időpontban megjelenik a revízió előtt és mindent megtesz annak érdekében, hogy a lehető leggyorsabban „túlessen” az ellenőrzésen. A túlzott megfelelési kényszer miatt az adózók a revizor valamennyi kérdésére válaszolnak, még azokra is melyek az adózó hátrányára értékelhetőek. Általánosságban elmondható, hogy a revizorok, a meghatalmazott nélkül eljáró adózók bizalmába férkőznek, együttérzést mutatnak az adózók irányába, melyek következtében az ellenőrzés alá vont személyek „kitárulkoznak” a revizor személye előtt. Sajnos sok esetben találkozhatunk a fentihez hasonló esetekkel, amikor már a szakértő képviselőnek sincs sok lehetősége az adózó vonatkozásában kedvezőbb határozat elérésére, a korábban megtett nyilatkozat tartalma okán.

A felkészületlen adózók másik csoportja az, aki azonnal szakértőhöz fordul. A szakértők ebben az esetben megkísérlik a rendelkezésre álló roppant szűkös határidőn belül feltérképezni az adózó ellenőrzés alá vont időszakára vonatkozó vagyonmozgásait és megkísérel az adott helyzethez leginkább alkalmazható stratégiát kidolgozni.

B) Az értesítés és a megbízólevél átvétele közötti időszak

Legyen az felkészült vagy felkészületlen adózó, szakértői háttérrel rendelkező vagy önállóan eljáró, az értesítés megérkezését követően fel kell venni a kapcsolatot az adóhatósággal és megjelenni egy közösen egyeztetett időpontban, a megbízólevél átvétele érdekében.

Egészen pontosan előbb vagy utóbb meg kell jelenni az adóhatóság előtt. Az adózóknak sokszor - mint fentebb már kifejtettem - idő szükséges ahhoz, hogy felkészüljenek a vizsgálatra. Az Art. pedig lehetőséget teremt a kiválasztott adózók részére, hogy – bizonyos ellenőrzés típusok kivételével – legfeljebb 60 napra kérjék az ellenőrzés elhalasztását¹¹. Minden esetben javasolt ennek a lehetőségnek az igénybevétele. A jogszabály nem határozza meg pontosan, hogy mely esetben kérheti az adózó a vizsgálat elhalasztását, mindösszesen egy generálszabályt rögzít, mely szerint az adózó akadályoztatása esetén erre lehetősége van. Megállapítható azonban, hogy az adóhatóság a halasztási kérelmeknek az esetek döntő

¹¹ Art. 100. § (2) bekezdése

többségében helyt ad. Egyrészt a revízióknak is egyszerűbb, hogy egy vizsgálattal - ha csak időlegesen is, de - kevesebb, másrészt pedig ne felejtsük el az Art. azon rendelkezését, mely szerint a vizsgálat az adózó gazdasági tevékenységét a lehető legkisebb mértékben korlátozhatja. Tekintettel arra, hogy az adózás rendjéről szóló törvény szerint az adózó akadályoztatása teremti meg a vizsgálat elhalasztásának lehetőségét, kíséreljünk meg olyan érveket felsorakoztatni a halasztási kérelmünkben, illetve olyan hivatkozással éljünk, mely akár dokumentumokkal is alátámasztható (pl. repülőjegy, orvosi igazolás) és/vagy az adózó gazdasági tevékenységével függ össze (pl. külföldi üzleti út). Természetesen az is előfordulhat, hogy az adóhatóság nem ad helyt az adózó kérelmének, azonban ebben az esetben is van egy rendkívül pozitív hatása a kérelemnek, méghozzá az, hogy míg az erre vonatkozó adóhatósági döntés megszületik, és erről tájékoztatják az adózót, addig több hét is eltelhet. Az adóhatóság nemleges válasza esetén ugyan fellebbezésre nincs lehetőség, azonban azt a jogszabály nem tiltja, hogy az adózó újabb kérelmet nyújtson be. Az újabb kérelem benyújtása esetén azonban minden esetben legyünk figyelemmel a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményének történő megfelelésnek.

Az adózás rendjéről szóló törvény, nem csak az eljárás megkezdése előtt, hanem azt követően is lehetőséget teremt az adózó részére, hogy legfeljebb 60 napos szünetelési kérelmet nyújtson be a revízió részére. A szünetelés alatt az adóhatóság ellenőrzési cselekményt nem folytathat. Természetesen, amennyiben indokolt, úgy mindenképpen javasolt az ellenőrzés alatt is élni a jogszabály nyújtotta ezen lehetőséggel, ha mást nem is, de időt mindenképpen nyer az adózó.

A fentieknek megfelelően, még ha az adózó élt is a szünetelés nyújtotta jogszabályi lehetőséggel, a vizsgálat lefolytatásának, illetve a megbízólevél átvételének kötelezettsége alól nem mentesül.

C) A megbízólevél

A megbízólevél az ellenőrzés dokumentumai közül, az egyik, ha nem a legfontosabb. A megbízólevél tartalmazza az ellenőrzést végző adóellenőr(ök) nevét, illetőleg, hogy mely adózónál, mely adókötelezettségek, milyen időszakok tekintetében, milyen ellenőrzési típus keretében vizsgálhatók¹².

¹² Art. 93. § (6) bekezdése

A megbízólevél átvételének eljárásjogi jelentősége, hogy ettől az időponttól számítódnak a törvényben meghatározott határidők. A vagyonzsálgálatok esetében a revíziónak ezen időponttól kezdődően számítódik a 90 napos ellenőrzési határidő¹³, mely azonban meghosszabbítható. A megbízólevél átvétele teremti meg azt a lehetőséget, hogy a revizor ellenőrzési cselekményeket végezhesen.

A megbízólevél átvételének alanyi oldalról történő megközelítése esetén – alapvetően - két lehetőség áll fenn. Az első, hogy az adózó személyesen veszi át a megbízólevelet, míg a második, hogy az adózó képviselője útján veszi át a megbízólevelet. Bármelyikről is legyen szó, a megbízólevél átvételekor nyilatkozni szükséges arról, hogy van-e önellenőrzés folyamatban az adózónál. A megbízólevél átvételekor a revízió megkísérli nyilatkoztatni a megjelent adózót vagy a képviselőjét a korábban megküldött kérdéssorban szereplő kérdések elsődleges figyelembevételével. Van azonban egy arany szabály. Nyilatkozatot tenni a megbízólevél átvételekor nem ajánlatos. A nyilatkozat megtételének helyes időpontját a későbbiekben ismertetem, azonban azt fontos leszögezni, hogy a megbízólevél átvétele - állásponatom szerint - nem az az időpont, amikor a nyilatkozatot megtehetjük.

D) A megbízólevél átvételétől a jegyzőkönyv meghozataláig (ellenőrzési szakasz)

1. A revizorral történő kapcsolattartás

Az adózó, illetve a képviselő első alkalommal a megbízólevél átvételekor találkozik az ellenőrzést végző revizorokkal. Ennek megfelelően, rendkívül fontos a jó benyomás keltése az adóhatóság revizorai előtt. Ne felejtjük el, hogy az elkövetkező hónapokban több alkalommal kerül sor személyes találkozóra az ellenőrzést végzők és a képviselő/adózó között, és bizony a revízió jó indulatának kivívása sok esetben olyan pozitív előnyökkel járhat, mint például a szünetelési kérelemnek történő helyt adás, illetve a vizsgálat során kérdéses tények adózó javára történő elbírálása.

Természetesen a jó indulat kivívása nem jelenthet egyben megfelelési kényszert is a revizorok felé. Tudni kell nemet mondani, azonban azt is úgy, hogy a revízió továbbra is a partnert és ne az ellenséget lássa az adózó/képviselő személyében. Az ellenőrzést végző

¹³ Art. 92. § (5) bekezdése

személlyel történő megfelelő kapcsolat kialakításában is az adózó segítségére lehet egy képviselő, hiszen az adózótól „független” személy objektíven, érzelemmentesen látja az ügyet és nyugodt szívvel közölheti a revízióval egy váratlan kérdés, kérés esetén azt, hogy sajnos ezzel kapcsolatban nem rendelkezik információval, így egyeztetnie szükséges a megbízójával. A megfelelő kapcsolat kiépítése az ellenőrzés - adózói szempontból - sikeres befejezésének egyik kulcsfontosságú kérdése lehet.

Természetesen előfordulhat, hogy a vizsgálatot végző revizorok személye okán a megfelelő kapcsolat kiépítésére nincs lehetőség, azonban az udvariasság és az együttműködési szándék, készség látszatának fenntartása ebben az esetben is kiemelkedő jelentőséggel bír.

2. Az adózói stratégiák

Bármilyen jogi eljárásról is legyen szó, a kezdet kezdetén meg kell alkotni, az adott személyre szabott, egyéni stratégiát. Az adózói stratégia kidolgozása döntő hatással lesz a vizsgálat kimenetelére. Nézzük meg, hogy miért is fontos a megfelelő stratégia kialakítása a vagyonzvizsgálatok során.

Mint korábban említésre került, az adózói nyilatkozat helyes időpontban történő megtétele kiemelkedő jelentőségű. Szintén fontos az, hogy a megtett nyilatkozat mit tartalmaz. A nyilatkozat helyes időpontban történő megtételét és a nyilatkozat tartalmát alapvetően befolyásolja az adózói stratégia.

Az adózói stratégia megalkotásának előfeltétele az adózó vagyoni helyzetének és vagyonzmozgásának teljes körű feltérképezése, melyről korábban már olvashattunk. A vagyonzmérleg eredménye iránymutatást tartalmaz az adózói stratégia vonatkozásában is.

2.1. Forráshiány a vagyonzmérlegben

Amennyiben az adózó részéről forráshiány mutatkozik a vagyonzmérleg alapján, úgy mindenképpen érdemes megvizsgálni a forráshiány eredetét, illetve annak összepszerúségét, valamint az adózó egyedi körülményeit. Sok esetben előfordul, hogy a forráshiányt egy olyan bevételi tétel okozza, amely ugyan ténylegesen megtörtént, még csak adófizetési kötelezettség sem terhelte, azonban arról okirat nem készült (így átadásra sem került a vagyonzmérleg

készítője részére), így nem szerepelt a vagyonmérlegben. Tipikusan ilyen lehet, egy nagyobb értékű tárgy, például ingatlan, gépjármű megvételéhez nyújtott szülői kölcsön vagy ajándék.

2.1.1. A kölcsön

A kölcsön jellemzője, hogy az sem bevallási kötelezettség, sem pedig adófizetési kötelezettség alá nem esik. Ennek megfelelően az adózók egyik közkedvelt hivatkozása, forráshiányos időszakok tekintetében az, hogy kölcsönből fedezték az adott kiadást. A kölcsön a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) rendelkezései alapján akár szóban, akár írásban létrejöhet. Jellemző, hogy az adózók a családtagokkal, közeli barátokkal írásbeli kölcsönszerződéseket nem kötnek, így egy esetleges ellenőrzés esetén a kölcsön igazolása nehézségekbe ütközhet. Különösen igaz ez akkor, ha a kölcsön összege készpénzben került átadásra. Ilyenkor fordul elő, hogy az adózók, a könnyebb bizonyíthatóság érdekében, a korábban ténylegesen megtörtént kölcsönöket, írásba foglalják. Ekkor jönnek azonban a további problémák. Az írásbeli kölcsönszerződés akkor az „igazi”, ha az teljes bizonyító erejű magánokiratba kerül rögzítésre, tehát jellemzően két tanú előtt történik a szerződés aláírása, vagy a szerződő felek az aláírásukat a tanúk előtt a sajátjukként ismerik el. Az okirati tanúk később meghallgatásra kerülnek a revízió részéről, így könnyen felderíthetővé válhat az, hogy az okirat később keletkezett, mint a kölcsönadás ténye, mely jelentős problémát okozhat. Fontos azonban annak a rögzítése, hogy az adóhatóság önmagában egy kölcsönszerződés megléte alapján nem fogadja el a kölcsön megtörténtét. Az adóhatóság pénzügyi szemléletű, tehát a kölcsön megtörténtének adóhatósági elfogadtatásához, a kölcsön összeg átadása mellett azt szükséges hitelt érdemlően igazolni, bizonyítani, hogy a kölcsönt adó rendelkezett a kölcsönadás időpontjában az adott pénzüsszeggel és azt ténylegesen átadta a kölcsönvevő részére. A kölcsönszerződés visszamenőleges elkészítése tehát, önmagában nem vezet sikerre, bár tény, hogy az adóhatóság előtt könnyebb a kölcsön megtörténtének igazolása, bizonyítása, amennyiben erre vonatkozóan okirat áll rendelkezésre.

Gyakorlati problémaként merült fel, hogy egyáltalán a kölcsönszerződésre kiterjed-e az adózás rendjében meghatározott iratmegőrzési kötelezettség. A hatályos jogszabályok alapján megállapítható, hogy mivel a fizetendő adó megállapításához a kölcsönszerződésre nincs szükség, hiszen a kölcsön összegéből jövedelmet nem realizál a magánszemély, így az iratmegőrzési kötelezettség sem terjed ki rá. Tehát az a sajátos helyzet állt elő, hogy bár a

revizorok ragaszkodnak az írásbeli kölcsönszerződés meglétéhez, a jogszabályok alapján, iratmegőrzési kötelezettség nem terheli a magánszemély adózót. Tekintettel azonban arra, hogy bizonyos esetekben az adózóra hárul a bizonyítási kötelezettség, így mindenképpen ajánlott a kölcsönszerződés megőrzése, akár még az adott időszak elévülését követően is.

A fentieknek megfelelően, a kölcsönre történő hivatkozás jellemzőnek mondható, azonban a bizonyítása sok esetben nehézségekbe ütközik. A bizonyítás későbbi megkönnyítését elősegítendő, az adózók sok esetben „látszat” pereket, illetve peren kívüli eljárásokat (például fizetési meghagyást) kezdeményeznek, melynek a célja a későbbi bizonyíthatóság. Előfordult olyan eset is, hogy az adózó a kölcsön átvételének igazolásaképpen egy jogerős fizetési meghagyást mutatott be az adóhatóságnak, melyben kötelezték, hogy az átvett kölcsön összegét, kamatokkal és költségekkel együtt fizesse vissza. Az adóhatóság ebben a konkrét esetben elfogadta, kapcsolódó vizsgálat lefolytatása nélkül is azt, hogy a kölcsön összege ténylegesen átadásra került a vizsgált magánszemély részére.

Tudni kell azt is, hogy az adóhatóság a kölcsönök esetében, kapcsolódó vizsgálat keretében megvizsgálja a kölcsönadó jövedelmi helyzetét, mégpedig a kölcsönadás időpontjára vonatkozóan. Ennek megfelelően, amennyiben az Adóhatóság kapcsolódó vizsgálat keretében azt állapítja meg a kölcsönadónál, hogy nem rendelkezhetett a kölcsönadás időpontjában az átadott pénzüsszeggel, úgy az alapvizsgálatban résztvevő adózó tekintetében nem fogadja el forrásként a megkapott kölcsön összegét. Az adózók tehát sok esetben „látszat” bírósági eljárásokkal kívánnak könnyebb bizonyíthatóságot biztosítani az eljárásokban. Érdekes az adóhatóság ezen jogerős bírósági ítéletekhez, fizetési meghagyásokhoz történő viszonyulása, ugyanis egyszerűen nem mondhatnak, nem mondanak ellent egy jogerős bírósági döntésnek. Ennek megfelelően az adózók élnek is ezen „látszat” eljárásokkal, amit tehát a revizorok el is fogadnak, mint a kölcsön megtörténtének bizonyítékait. Természetesen ezen „látszat” bírósági eljárásoknak rendkívül fontos az időzítése, hiszen amennyiben a vizsgálat elrendelését követően kerül sor erre, úgy az ellenőrzést végző revizorban kétségek merülhetnek fel a követelés tényleges fennállása vonatkozásában.

2.1.2. Az ajándék

Az adózók másik kedvelt hivatkozása az, hogy a forráshiányt okozó kiadás szülői, közeli hozzátartozói vagy baráti ajándékból került finanszírozásra. Az ajándékra történő hivatkozás első megközelítésből valóban jó megoldásnak tűnik, hiszen a kölcsönnel ellentétben az ajándékot visszafizetni nem kell.

Az esetek döntő többségében az adózók ingó ajándékozásra hivatkoznak. Az ajándékhoz azonban illetékfizetési kötelezettség kapcsolódhat, melyet az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) tartalmaz. Az illetéktörvényben rögzítésre került, hogy okirat hiányában is illetékfizetési kötelezettség terheli a megajándékozottat, amennyiben a részére jutó ingó forgalmi értéke a 150.000,- Ft összeget meghaladja¹⁴. Ebből is látható, hogy nagyobb összegű forráshiány igazolására, ajándékozásra történő hivatkozásra nincs lehetőség. Egészen pontosan van lehetőség, azonban ha az ajándékozás után az illeték nem került megfizetésre, úgy bizonyos esetekben¹⁵ az ajándékozásra történő hivatkozás hátrányosabb lehet az adózóra, mint a forráshiány megállapítása.

Természetesen az illetéktörvény megállapít az ajándékozási illeték alóli mentességeket és illetékkedvezményeket is, melyek közül azonban egyet emelnék ki, mivel ennek van a leginkább relevanciája a vagyonvizsgálatok során. Az illetéktörvény rögzíti, hogy mentes az ajándékozási illeték alól a takarékbetét ingyenes megszerzése¹⁶. A takarékbetét nem más, mint a Ptk. 533. §-a alapján kötött szerződés szerint a magánszemély által a hitelintézetnél elhelyezett pénzösszeg és kamata, ideértve a magánszemély bankszámla szerződés keretében elhelyezett pénzeszközeit és azok kamatát, kivéve az adózás rendjéről szóló törvény alapján az állami adóhatósághoz kötelezően bejelentendő üzleti célú pénzforgalmi bankszámlán, elszámolási számlán elhelyezett pénzeszközt és kamatát¹⁷. A polgári törvénykönyv hivatkozott szakasza szerint a takarékbetét-szerződés alapján a pénzüintézet köteles a betevőtől takarékbetétkönyv vagy más okmány ellenében pénzt átvenni és annak összegét a szerződés szerint visszafizetni. A Ptk. rögzíti, hogy a magánszemélyek által bankszámlaszerződés keretében elhelyezett pénzeszközeire a takarékbetét-szerződés szabályait kell megfelelően

¹⁴ Itv. 11. § (2) bekezdése

¹⁵ Attól függően, hogy a megajándékozott mekkora összeget kap ajándékozás jogcímén, illetve attól, hogy a megajándékozott és az ajándékozó milyen kapcsolatban (közeli hozzátartozó, rokon vagy az előzőek egyikébe sem sorolható) áll egymással (Itv. 12.§ (1) b.)

¹⁶ Itv. 17. § (1) bekezdés g. pontja

¹⁷ Itv. 102. § (1) bekezdés h. pontja

alkalmazni¹⁸. Ezeknek megfelelően, a magánszemélyek bankszámlái közötti utalás, ajándékozási illetékmentes. Nem ez a helyzet abban az esetben, ha egy személy, készpénzbefizetést teljesít egy magánszemély bankszámlájára, ugyanis ebben az esetben takarékbetét ajándékozásáról nem lehet szó.

A fentiekből könnyen megállapítható, hogy az ajándék, vagy a kölcsön kérdésében történő döntés minden esetben az adott helyzet vizsgálata, illetve az ellenőrzés alá vont személy egyedi körülményei alapján hozható meg.

2.2. A megtakarítás meglétének igazolása, avagy hol tároljuk a meglévő készpénzünket

További problémaként merülhet fel az, ha az adózó vagyonmérlege ugyan folyamatosan pozitív egyenleget mutat, azonban a bevételi és a kiadási oldal nem egyenletesen oszlik meg. Ez jelentheti azt, hogy van ugyan igazolható készpénzállománya a magánszemélynek, azonban a készpénzt hosszabb ideig otthon és nem bankszámlán tárolta.

Az adóhatóság kialakult gyakorlata szerint, az nem tekinthető „életszerűnek”, hogy egy személy, a jelenlegi banki kamatok ellenére, a meglévő nagyobb összegű készpénzét hosszabb időn keresztül otthon, a „párna” alatt tartja. Az adóhatósági gyakorlat kialakította, hogy mi tekinthető hosszabb időnek. Ez alapján, a 2-8 hónap (adóztól függően) az az időszak, melyet az adóhatóság elfogad (különösebb indok nélkül) a készpénz otthoni tárolására. A nemrégiben született bírósági eseti döntések az életszerűtlenséget, mint kifejezést rendre visszautasították és rögzítésre is került az adózók által már régóta hangoztatott álláspont, miszerint más életszerű egy gazdagabb és egy középosztálybeli személy részére. Ennek megfelelően, a felkészültebb revizorok a jegyzőkönyvükben, illetve a határozatukban már nem az életszerűtlenség kifejezést, hanem immáron egy jogi kategóriát, a hitelt érdemlőséget használják.

Az adóhatóság fenti gyakorlatának megértetése, elfogadtatása az adózóval, a leginkább embert próbáló feladat. Az idősebb korosztály, illetve a nyugdíjasok jelentős része el sem tudná képzelni, hogy a megtakarítását bankban tartsa. A több évtizedes gyakorlatukat követve, a mai napig sokan otthon tartják a megtakarításaikat, akár éveken, évtizedeken

¹⁸ Ptk. 535. § (2) bekezdése

keresztül. Ezekben az esetekben a megtakarítás, a kiadás pénzügyi forrásának igazolása jelentős problémát jelent.

Tehát rögzíthető, hogy jellemző és gyakori adózói hivatkozás az, hogy a készpénzt otthon tartották, a „párnájuk” alatt. Az adózók gyakran hangoztatják, hogy nem található olyan jogszabályi hivatkozás a magyar jogrendszerben, mely arra kötelezné a magánszemélyeket, hogy a pénzüket bankban tartsák. Rögzíteni szükséges, hogy valóban nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely meghatározná azt, hogy hol tarthatja a magánszemély a megtakarítását. Azt azonban fontos megérteni, hogy az adóhatóság nem is állítja azt, hogy kötelező lenne bankban tartani a rendelkezésre álló pénzállományt. Az adóhatóság mindösszesen egy vélelmet állít fel (ezen lehet vitatkozni, hogy mennyire jogszerű) arra vonatkozóan, hogy az adott készpénzt az adózó egyéb szükségleteire költötte el, ahelyett, hogy valóban otthon tartotta volna. Az adóhatóság rögzíteni szokta, hogy amennyiben valóban a megtakarítás és a készpénz gyűjtése motiválta az adózót, úgy ebben az esetben a meglévő készpénzt bankszámlára helyezte volna el, hiszen ebben az esetben a pénz kamata is további megtakarítás növekedést eredményezett volna. Az adóhatóság fenti érvelése - álláspontom szerint – nem áll teljes mértékben összhangban a hatályos jogszabályokkal, mint ahogy az sem, hogy az adózóra hárítja ezekben az esetekben a bizonyítási kötelezettséget a megtakarított készpénz megléte vonatkozásában. Azt azonban szükséges rögzíteni, hogy amennyiben az adóhatóság a fenti logikát nem alkalmazná, úgy a vagyonzvizsgálat, mint ellenőrzés típus megszűnhetne, hiszen valamennyi adózó, az akár több éven keresztül, otthoni készpénz tartásra hivatkozna a vizsgálatok során.

Nem szabad elfelejteni (mint ahogyan a fentiekben rögzítettem) azt, hogy az otthoni készpénztartás nem más, mint egy adóhatósági vélelem. A revízió azt vélelmezi, hogy a korábban igazolhatóan megszerzett bevételt az adózó nem otthon tartotta, hanem azt, 2-8 hónap alatt saját, az adóhatóság által nem látható kiadásokra költötte el. Az adóhatóság ezen álláspontja azonban egy megdönthető vélelem. Az adózónak ebben az esetben bizonyítania szükséges, hogy a készpénz valóban otthon történt tárolásra, akár több éven keresztül, egészen azon kiadásig, melyre az adózónak az adóhatóság álláspontja szerint nem lehetett egyéb forrása.

Nézzük azonban meg azt, hogy melyek azok a hivatkozások, melyeket az adóhatóság elfogad, illetve nem fogad el a készpénz tárolása vonatkozásában.

- a) Az alábbiakban látni fogjuk a lehetséges bizonyítási eszközöket, melyek közül kiemelkedőnek tűnik a tanúbizonyítás. A megtakarítás bizonyításának nehézsége pontosan abban rejlik, hogy nem csak azt szükséges igazolnia a tanúnak, hogy az adózó készpénzt tartott otthon, hanem azt is, hogy az a kiadáskor még rendelkezésre állt, illetve azt is, hogy mennyi volt a megtakarítás pontos összege. Az előbbieket igazolása nem tűnik egyszerű feladatnak, már csak azért sem, mert aki nagyobb összeget tart otthon, az elsődlegesnek tekinti a diszkréciót.
- b) Van egyéb bizonyítási eszköz is a tanúbizonyításon kívül, mely egy konkrét esetben elfogadásra is került az adóhatóság részéről. A konkrét esetben az adózó több millió forint megtakarított pénzösszeget tartott otthon, melyet az adóhatóság az alapvizsgálat során nem fogadott el. Az adózó állította, hogy egy ingatlan vásárláshoz szükséges önerőt (melynek összege több millió forintot tett ki), több éven keresztül otthon tartott megtakarításból fedezte. Az adóhatóság az ellenőrzés során nem fogadta el azon adózói hivatkozást, miszerint ilyen mértékű készpénzt otthon tartott, így az önerő összegét forráshiánynak, illetve adóhiánynak minősítette. Az adózó ezt követően fordult jogi képviselőhöz, aki immáron tájékoztatta az adózót a bizonyítási kötelezettségére. Kiderült, hogy a készpénz felhasználása előtt pár hónappal az adózó egy közokiratba foglalt végrendeletet készített, mely tartalmazta a készpénzes megtakarítás meglétét és a pontos összegét. A jogi képviselő az észrevételéhez csatolta a végrendelet közjegyzői másolati példányát, melyet azonban a revízió figyelmen kívül hagyott. Sajnos tendenciaként figyelhető meg hogy az adózói észrevételeket a revízió figyelmen kívül hagyja, nem vizsgálja meg kellő gondossággal. Ennek következtében az adózó fellebbezéssel élt, melyben kérte az adóhatóságot arra, hogy a közokiratba foglalt végrendeletben foglaltaknak megfelelően, a megtakarítás összegét fogadja el valósnak. A másodfokú adóhatóság az adózó hivatkozását elfogadta, és az elsőfokú adóhatóságot új eljárásra utasította. Ugyan az új eljárásban a revízióval nem volt egyszerű megértetni a közokirat bizonyító erejét, de végül is az adóhatóság elfogadta az adózó megtakarításának meglétét és a vizsgálat megállapítás nélkül zárult le.
- c) A készpénz otthoni tartásának következő lehetséges bizonyítási módja, ha a magánszemély igazolni tudja, hogy akár az otthoni, akár banki széfben tartotta a megtakarítását. Az adóhatóság a készpénz széfben történő tárolását tehát elfogadja,

azonban ehhez igazolni, bizonyítani szükséges azt, hogy az a széf valóban megtalálható volt az adózó otthonában, illetve a banki széf bérlése a vizsgálat alá vont időszakban fennállt. A banki széf igazolása egyszerűbb, hiszen a széf megnyitásával kapcsolatos dokumentáció beszerzése nem tekinthető nehéz feladatnak. További előnye a banki széfnek, hogy a revizorok is könnyebben elfogadják azt, hogy valamely személy a nagyobb összegű készpénzét banki, semmint otthoni széfben tartotta. Fontos tudni, hogy a bankok nagyobbik része nem vezet nyilvántartást arról, hogy a széf bérlője mikor jelent meg a fiókban a széfhez történő hozzáférés céljából. Ennek megfelelően, a jelentős készpénz megtakarítás igazolása banki széffel kifejezetten egyszerűen történik.

Az otthoni széf igazolása már cizelláltabb kérdés. Az adózóknak sokszor okoz problémát annak bizonyítása, hogy az adott széf, már az adott vizsgálat alá vont időszak kezdetén a rendelkezésre állt. Ennek bizonyítására több lehetőség kínálkozik. Az első az, ha megtaláljuk a széfet beépítő szakember igazolását a beépítésről. A minősített széfek beépítésekor ugyanis a beépítő szakember egy igazolást állít ki arról, hogy az adott széf milyen típusú, milyen biztonsági fokozatú és a kötelező jótállás figyelemmel kísérése érdekében a beépítés időpontját is rögzítik. Amennyiben ezen bizonylat megtalálható, az adóhatóság nem tehet mást, mint elfogadja az adózó hivatkozását annak vonatkozásában, hogy a nagyobb összegű készpénzét otthon, a széfben tartotta. Az esetek döntő többségében azonban az adózóknak nem áll rendelkezésre a beépítési bizonylat, így egyéb bizonyítási lehetőséget szükséges szemügyre venni. Az adózás rendjéről szóló törvény rögzíti, hogy bizonyítási eszközök és bizonyítékok különösen: az irat, a szakértői vélemény, az adózó, képviselője, alkalmazottja, illetőleg más adózó nyilatkozata, a tanúvallomás, a helyszíni szemle, a próbavásárlás, a próbagyártás, a helyszíni leltározás, más adózók adatai, az elrendelt kapcsolódó vizsgálatok megállapításai, az adatszolgáltatás tartalma, más hatóság nyilvántartásából származó adat¹⁹. A fentieknek megfelelően, az adózónak több lehetősége is van arra, hogy a széf meglétét igazolja. Kézenfekvőnek tűnik a helyszíni szemle, azonban az nem fog célra vezetni, hiszen annak igazolására nem alkalmas, hogy a vizsgálat alapját képező időpontban is megtalálható volt a széf. Az adózónak lehetősége van tanúbizonyítást igénybe vennie. A tanúbizonyítás, lévén, hogy jelenleg még a szabad bizonyítás érvényesül a vagyonvizsgálatok során, célravezető lehet. Fontos azonban az, hogy a tanú meggyőzze a revizort arról, hogy a

¹⁹ Art. 97. § (5) bekezdése

tanúvallomása során elmondottak a valóságnak megfeleltek. További lehetséges bizonyítási mód, mely a tanúvallomásnál is célravezetőbb lehet, az a fényképes bizonyítás. Több esetben elfogadta az adóhatóság a széf meglétét, mint tény a rendelkezésre álló - az esetek döntő többségében - családi fényképekből. Amennyiben nem rejtett széfről van szó, úgy a családi albumban található fényképek egy részén megtalálható a széf. Amennyiben ilyen bizonyíték áll a rendelkezésünkre, úgy az adóhatóság nem tehet mást, mint elfogadja a megtakarítás széfben történő tárolására történő adózói hivatkozást. A fentiekből látható tehát, hogy az otthoni, banki széf sok esetben segíthet az adózónak annak igazolására, hogy egy igazolhatóan megszerzett bevételt - amennyiben látható kiadás nem párosul mellé – hol tartott. Azt azonban hangsúlyozni szükséges, hogy a széf jövedelem igazolására nem alkalmas!

3) A bizonyítási kötelezettség

Az adózás rendjéről szóló törvény az adóhatóság kötelezettségévé teszi a tényállás tisztázását, bizonyítását²⁰. Azt sem szabad elfelejteni, hogy az adóhatóság az adózó javára szolgáló körülményeket is köteles feltárni²¹.

A fentieknek megfelelően a vizsgálat kezdő időpontjában a bizonyítás az adóhatóságot terheli, mely egészen a becslési eljárás kezdetéig tart.

A becslés alkalmazható²²

- a) a vagyonszerzési illeték alapjának megállapításánál,
- b) ha az adó, illetve a költségvetési támogatás alapja nem állapítható meg,
- c) ha az adóhatóság rendelkezésére álló, azok száma vagy tartalma miatt jelentősnek tekinthető adat, tény, körülmény alapján alaposan feltételezhető, hogy az adózó iratai nem alkalmasak a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapjának megállapítására, vagy
- d) ha a magánszemély valótlan, hiányos bevallást vagy nyilatkozatot tett, vagy a nyilatkozattételt elmulasztotta,
- e) ha az e törvény 91/A. §-a szerint megkezdett ellenőrzés során az adóhatóság által kétségbe vont gazdasági események valóságát és megtörténtét, illetőleg azt, hogy a

²⁰ Art. 97. § (4) bekezdése

²¹ Art. 97. § (6) bekezdése

²² Art. 108. § (3) bekezdése

költségek (ráfordítások) ténylegesen a vállalkozás érdekében merültek fel, az adózó jelentős számban és mértékben nem tudja bizonyítani.

További, jelen dolgozat szempontjából releváns szabály, hogy az adóhatóság a becslést akkor is alkalmazhatja, ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásaival nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege. Ez esetben - figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is - az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége²³. A hivatkozott szabály tartalmazza a vagyonzvizsgálat alapszabályát, illetve esszenciáját. A fenti szabály nélkül vagyonzvizsgálatról nem lehetne szó.

4) A nyilatkozat; a nyilatkozat megtételének helyes időpontja

Az adózók sok esetben teszik fel azt a kérdést, hogy amennyiben valamennyi adatot szolgáltatják a revízióknak, tehát a vizsgálat kezdetén az adóhatóság kérdéssorát hiánytalanul megválaszolják, úgy elkerülhetik-e azt, hogy az adóhatóság becsléssel állapítsa meg a tényleges bevételt és ez alapján az adóalapot. A válasz ezen adózói kérdésre, hogy a becslési eljárás alkalmazhatóságát, alapvetően nem a nyilatkozat megtétele vagy elmaradása befolyásolja (bár mint a fentiekben láthattuk a nyilatkozat elmulasztása is megalapozza a becslési eljárást), szinte egészen biztosan sor kerül a becslési eljárásra, amennyiben az adózó a bevallott jövedelménél, az adóhatóság által láthatóan többet költött el.

Nézzük meg, hogy mi lehet a nyilatkozat megtételének helyes időpontja. A nyilatkozat megtétele, annak időpontja az egyetlen adózó kezében meglévő „fegyver”. Az adóhatóság által megküldött kérdéssor olyan kérdéseket tartalmaz, amely az adózó teljes vagyoni, jövedelmi helyzetét kívánja felmérni a vizsgálat szempontjából releváns időszak vonatkozásában. A nyilatkozat megtételének helyes időpontja, adózónként és esetenként változó. Az azonban az esetek döntő többségében jellemző, hogy az adózói nyilatkozat, minden kérdés vonatkozásában történő megtétele, a vizsgálat kezdeti stádiumában nem racionális döntés. Ennek több oka is van. Ezzel, egyrészt az adózó megkönnyíti az adóhatóság dolgát, hiszen valamennyi adatot, információt tálcán kínál a revízió számára. Különösen

²³ Art. 109. § (1) bekezdése

ésszerűtlen a teljes, minden kérdésre kiterjedő nyilatkozat megtétele, ha az adózó sincs tisztában azzal, hogy valójában rendelkezik-e forráshiánnyal. Másrészt azért is ésszerűtlen döntés lehet a kérdéssor teljes megválaszolása, hiszen általánosságban elmondható, hogy az adóhatóság nem talál meg minden olyan információt, adatot, amely az adózó szempontjából hátrányos lehet.

Természetesen lehetnek olyan különleges esetek, amikor célszerű a kérdéssor hiánytalan kitöltése a vizsgálat kezdeti szakaszában. Ez abban az esetben okos döntés, amennyiben a vizsgálat alá vont adózó vagyonszámlája rendelkezésre áll és ez alapján megállapítható, hogy a nyilatkozat megtétele nem okozhat hátrányt az adózónak és a cél az ellenőrzés mihamarabbi lezárása. Sajnos elmondható, különösen az adóhatóság évről – évre pontosabb kiválasztási szempontjainak köszönhetően, hogy kevés az olyan ellenőrzés alá vont adózó, akinek „nincs félnivalója”.

Sok esetben célravezető lehet azon adózói magatartás, amikor részinformációkat szolgáltat az adóhatóság részére. Ez alatt azt értem, hogy egyes kérdéseket megválaszol, míg másokat nem. Amely kérdések megválaszolása javasolt, az a nem önálló tevékenységből származó jövedelemmel, továbbá azon bevételekkel kapcsolatos kérdések, melyekről az adóhatóságnak kontrolladatai állnak rendelkezésre (például gazdasági társaságban tulajdoni hányad birtoklása, banki hitel). Vannak azonban neuralgikus kérdések, melyek megválaszolása a vizsgálat végéig nem javasolt. Ilyen kérdések a kölcsönökkel, az ingatlanokkal, a bankszámlákkal kapcsolatos kérdések.

Miért is érdemes kivárni a fenti kérdésekre vonatkozó nyilatkozat megtételével? Ehhez fontos tudni az adózás rendjéről szóló törvény azon szabályát, mely szerint az adózónak joga van az ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni, a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni, bizonyítási indítványokat előterjeszteni, a jegyzőkönyvet megismerni, és a jegyzőkönyv átadását, kézbesítését követő 15 napon belül észrevételt tenni²⁴.

Az adózó tehát még az adóhatósági jegyzőkönyv megérkezése előtt jogosult tájékoztatást kérni az adóhatósági megállapításokkal kapcsolatban. Elméleti szempontból egyszerű szabálynak tűnik a tájékoztatás-kérés, azonban a gyakorlatban már nem ilyen egyszerű. A

²⁴ Art. 100. § (3) bekezdése

revizorok nem szívesen adnak tájékoztatást az adózóknak a megállapításokkal kapcsolatban. Nem egy esetben osztályvezetői, vagy akár főosztályvezetői szintig kell elmennie az adózónak ahhoz, hogy konkrét információt kapjon az ellenőrzést végző revizortól. Sajnos az adóhatóság a fent hivatkozott Art. szabályt másként értelmezi, noha álláspontom szerint a törvény szövege ennél egyértelműbb már nem lehet. Az adóhatóság ugyanis azt a gyakorlatot követi, hogy az adózó kérésétől függetlenül nem ad tájékoztatást az aktuális megállapításokról, arra hivatkozással, hogy az még úgyis változhat, és az adózó legyen csak türelemmel a jegyzőkönyv átvételéig, ahol majd láthatja, hogy mi is az adóhatóság álláspontja. Ez a gyakorlat azonban több, mint sérelmes az adózó számára, mely a bizonyítás szabályaival magyarázható.

A becslési eljárással ugyanis a bizonyítási teher is megváltozik (bizonyítási teher megfordul), hiszen az Art. rögzíti, hogy a becslés alapján számított adóalaptól, költségvetési támogatás alapjától való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal bizonyíthatja²⁵. Amennyiben az adózó nem kap tájékoztatást az adóhatóságtól a megállapítások vonatkozásában, úgy nincs is abban a helyzetben, hogy bizonyíthasson bármit is. Ezért, álláspontom szerint, az adóhatóság ezen magatartása súlyosan jogellenesnek mondható. Különösen igaz ez, hiszen mint korábban kifejtésre került, a jegyzőkönyvre tett észrevételt az adóhatóság nem veszi figyelembe (sajnos, még nyilvánvaló bizonyítékok előterjesztése esetén sem) az érdemi határozat meghozatalakor. Nem is beszélve arról, hogy a jegyzőkönyv átvételét követően nehézkes az okirati bizonyítékokon kívül egyéb bizonyítékot előterjeszteni. Természetesen, az elsőfokú határozattal szemben lehetőség van fellebbezni, azonban az már illetékköteles, nem is beszélve az egyéb költségekről, mint például az ügyvédi munkadíjról.

A fentiekből látható tehát, hogy az adóhatóság megfelelő és jogszabályokkal összhangban megtett tájékoztatása esetén, sok esetben elkerülhető lenne a feleslegesen megtett adózói fellebbezés, és végső soron az adóhatóság felesleges leterhelése.

Ezután a rövid kitérő után visszatérhetünk a nyilatkozat megtételének helyes időpontjára. Mint láthattuk a fentiekben, az adóhatóságnak tájékoztatási kötelezettsége áll fenn, de még ha ennek nem is tesz eleget maradéktalanul, az adózónak lehetősége van az ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni. Ez egy olyan adózói jogosítvány, mellyel javasolt élni. A betekintés alkalmával az adózó megbizonyosodhat arról, hogy mely információkat szerezte be

²⁵ Art. 108. § (9) bekezdés

az adóhatóság, mely szervezetnek, milyen bankoknak küldött megkeresést, és azokra milyen válaszok érkeztek. Ebből az adózó - amennyiben a saját vagyონmérlegét elkészítette - láthatja, előre meghatározhatja, a várható adóhatósági megállapítást. Pontosán láthatja, hogy mely napra szükséges forrást igazolnia és mely bevételek azok (például bankszámlára történő harmadik személyek részéről történt befizetések), melyek jogcímének igazolása nélkül, az adóhatóság egyéb jövedelemként tesz megállapítást.

A nyilatkozat megtételének helyes időpontja tehát pontosan akkor van, amikor már tisztán látja az adózó, hogy az adóhatóság milyen megállapításokat fog tenni akkor, ha nem terjeszt elő bizonyítékokat. Természetesen a revizorok nem kedvelik az ilyesfajta adózói magatartást, sokszor a vizsgálat akadályozásával vádolják meg az egyébként joggal élő adózót. Gondoljunk azonban a közigazgatási hatósági eljárásról szóló törvényben meghatározott, ügyfelet (adózót) megillető jogra, mely szerint az ügyfélnek joga van ahhoz, hogy az eljárás során nyilatkozatot tegyen, vagy a nyilatkozattételt megtagadja²⁶. Mint tudjuk, a Ket. az Art. háttérjogszabálya, így amennyiben eltérő szabályt nem állapít meg az Art., úgy a Ket. szabályai alkalmazandók. Álláspontom szerint, amennyiben az adózó a jogszabályban meghatározott joggal él, úgy nem lehet szó az eljárás akadályozásáról. Ennek megfelelően – véleményem szerint – mulasztási bírság kiszabásának nincs helye a nyilatkozattétel megtagadása miatt, azonban érdemes észben tartani, hogy a nyilatkozat megtagadása esetén az adóhatóság a rendelkezésre álló adatok alapján dönt²⁷.

A revizorok tehát nem kedvelik azon adózói magatartást, amely alapján az adózók a nyilatkozat megtételét késleltetik, hiszen adatszolgáltatás nélkül nehezebb az adózó vagyónának felderítése, sőt, ha még az adózó a vizsgálat lezárásának időpontjával egyidejűleg terjeszt elő bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat, nincs megfelelő idő azoknak a vizsgálatára. Az ehhez hasonló adózói magatartásoknak is köszönhető, hogy az egyébként 90 napos vizsgálatok, sok esetben akár évekig is elhúzódhatnak. Egy, akár több évig is tartó vizsgálat (mely kapcsolódó vizsgálatoknak, adózói halasztásoknak, nyilatkozat elmulasztásoknak, „információ-csepegtetésnek” és határidő hosszabbításoknak köszönhető) során, az ellenőrzés lezárását megelőzően közvetlenül benyújtott bizonyíték (például, egy teljes bizonyító erejű magánokirat, vagy közokirat) vizsgálatára, újabb kapcsolódó vizsgálat

²⁶ a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL törvény (Ket.) 51. § (1) bekezdés

²⁷ Ket. 51. § (2) bekezdés

elrendelésére, a revizornak sokszor már nincs türelme. A revizorok „kifárasztása” sok esetben célravezető és az adózó érdekét a leginkább szolgáló stratégia lehet.

E) A jegyzőkönyv

A nyilatkozatunk megtételét követően - tekintettel annak időszerűségére -, várhatóan, hamarosan lezárul a vizsgálat első része, mely a jegyzőkönyv átvételével realizálódik. A jegyzőkönyv tartalmazza elsőként, írásos formában az adóhatóság megállapításait. Az adózó, ennek megfelelően, ekkor szembesül először azzal, hogy mely bizonyíték került elfogadásra, illetve milyen forráshiányos időpontokat talált az adóhatóság.

Az adózóknak, a jegyzőkönyv átvételét követően 15 napjuk van arra, hogy a jegyzőkönyvvel szemben észrevételt terjesszenek elő²⁸. A jegyzőkönyvvel szembeni észrevétel, sajnálatos módon, az utóbbi időben jelentősen veszített a fontosságából, az adóhatóság gyakorlatának köszönhetően. Ennek oka, hogy még az adózó bizonyítási indítványai, új bizonyítékainak betérjesztése ellenére sem történik érdemi adóhatósági szemléletváltozás és az esetek döntő többségében nem kerül sor az ellenőrzési szakasz folytatására. Az adóhatóságnak pedig lehetősége lenne, a tényállás tisztázása érdekében, ún. kiegészítő ellenőrzést végeznie, melyre 15 nap áll rendelkezésére, mely megfelelő felettes szervek által, végső soron kétszer 15 nappal meghosszabbítható²⁹. Ezzel a lehetőséggel az adóhatóság ritkán él.

Az észrevétel jelentőségének csökkenése ellenére, amennyiben az adóhatóság megállapításával az adózó nem ért egyet, úgy mindenképpen javasolt az észrevétel elkészítése és benyújtása az adóhatóságnak. Az adózó stratégiájától alapvetően függ az észrevétel tartalma. Vannak olyan szakértők, akik azt az elvet követik, hogy mivel az adóhatóság megállapításaival szemben az adózónak a bíróság előtt van reális esélye, így nem is terítik ki az „ütőkártyáikat” azon jogorvoslati eljárásokban, ahol az adóhatóság valamely szerve hozza meg a döntését. Ennek megfelelően, az észrevétel tartalma, esetenként, sokkal inkább általános, mint az egyedi ügyre vonatkozó.

²⁸ Art. 100. § (3) bekezdés

²⁹ Art. 104. § (4) bekezdés

A fentiekkel kapcsolatos álláspontom, hogy egy észrevételt, fellebbezést elkészítő szakértő, minden esetben az adózó érdekében jár el, így számomra elképzelhetetlen lenne, hogy a rendelkezéseimre álló jogorvoslati eljárásokban nem adom elő azon adózó javára szolgáló körülményeket, adóhatósági eljárási hibákat, mely a kérelem pozitív elbírálását szolgálhatja.

F) A hatósági szakasz

A jegyzőkönyv, illetve a kiegészítő jegyzőkönyv kézbesítésétől számított 60 napon belül kell meghoznia az adóhatóságnak a határozatát³⁰. A határozat tartalmazza az Adóhatóság megállapításait, amely ideális esetben nem tár fel adóhiányt, illetve adókülönbözetet, azonban a jellemzőbb az az, hogy az Adóhatóság az adózó terhére megállapítást tesz.

A határozat kézbesítésétől számított 30 napon belül van lehetőség fellebbezés előterjesztésére, melyet az ellenőrzést végző Adóhatóságnak szükséges megküldeni, de a másodfokú Adóhatóságnak kell címezni. A határozattal szembeni fellebbezés illetékköteles, melynek mértéke a vitatott összeg minden megkezdett tízezer forintja után 400 forint, de minimum ötezer, maximum ötszázezer forint. Amennyiben azonban az adózó nem nyújt be fellebbezést, úgy a határozat a fellebbezési határidő lejártát követő napon jogerössé és végrehajthatóvá válik, tehát az Adóhatóság jogosult lesz végrehajtási cselekményeket foganatosítani. Ennek megfelelően, a fellebbezés kérdésében történő döntés kulcsfontosságú.

Gyakran előfordul, hogy a fellebbezés előterjesztésének egyetlen célja, hogy az adózó megfelelő időt nyerjen arra, hogy felkészüljön a hosszadalmas adóhatósági végrehajtásra. Mint a fentiekben olvasható volt, a fellebbezés illetékköteles. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az illeték megfizetésének elmulasztása esetén az adóhatóság ne bírálja el az adózó fellebbezését. Az adóhatóság újabb gyakorlata szerint, az illeték befizetésének elmulasztása esetén mulasztási bírságot állapít meg az adózó terhére. Ennek elkerülése érdekében lehetőség van arra, hogy az illeték megfizetésére az adózó részletfizetést, fizetési haladékot igényeljen. Különösen fontos lehet egyes esetekben a fellebbezés előterjesztése, ugyanis a vizsgált adóév esetlegesen elévülhet még a másodfokú határozat átvételéig.

³⁰ Art. 128. § (1) bekezdés

Amennyiben az adózó a fellebbezés mellett dönt, úgy a másodfokú adóhatóságnak (amennyiben az első fokon eljáró adóhatóság saját hatáskörében nem módosítja, vonja vissza vagy javítja ki³¹) 60 napja van a fellebbezés elbírálására³².

A másodfokú adóhatóság határozata a kézbesítéssel jogerős és végrehajtható. Az adózó rendes jogorvoslat keretében, a másodfokú határozattal szemben a bírósághoz fordulhat. A felülvizsgálati eljárás kezdeményezésére az adózónak a másodfokú határozat kézhezvételétől számított 30 napja van. A felülvizsgálati kérelem előterjesztésével egyidejűleg az adózónak nem szükséges az eljárási illetéket megfizetnie, ugyanis a közigazgatási határozatokkal szembeni felülvizsgálati eljárás kezdeményezése tárgyi illetékfeljegyzés körébe tartozik³³.

A kereseti kérelem előterjesztésével egyidejűleg az adózó kérelmezheti a végrehajtási eljárás felfüggesztését. Ebben az esetben az adózónak azt szükséges bizonyítania, hogy a végrehajtás elmaradása nem okoz súlyosabb károsodást, mint amilyennel a végrehajtás felfüggesztésének elmaradása járna³⁴. Mivel az előzőek bizonyítása nem tartozik a könnyen bizonyítható körülmények közé, így az esetek jelentős részében a bíróság nem is ad helyt a végrehajtás felfüggesztésének.

G) Összegzés

A fentiekben tehát láthattunk egy tipikus vagyonzvizsgálati eljárást, tipikus kérdésekkel, problémákkal. Mint láthattuk, a jogszabályok az adózó részére nem csak jogokat, de kötelezettségeket is telepítenek, melyek közül is kiemelkedik a bizonyítási kötelezettség.

Az is megállapítható, hogy az eljárás jogi szabályozása megfelelő, a jogorvoslati fórumok, az illeték-feljegyzési jog biztosítása a bírósági eljárásban, mind azt a célt szolgálják, hogy az ellenőrzés megállapításával szemben az adózónak lehetősége legyen a bíróság elé tárnia az álláspontját és a vélelmezett jogsértéseket.

A szabályozás kifejezetten méltányosnak mondható a végrehajthatóság szempontjából is, hiszen a másodfokú határozat meghozataláig nincs lehetősége az adóhatóságnak végrehajtást

³¹ Art. 137. § (2) bekezdés

³² Art. 138. § (1) bekezdés

³³ Itv. 62. § (1) bekezdés h, pontja

³⁴ Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 332. § (3) bekezdés

foganatosítani, majd ezt követően, az adózó elsőként előterjesztett fizetési könnyítési kérelme, annak jogerős elbírálásáig szintén „megakasztja” az adóhatóság végrehajtási gépezetét.

Az adóhatóság joggyakorlatának módosítása, a jogszabályoknak történő megfelelése esetén, a vagyonvizsgálati eljárás negatív megítélése átfordulhatna, egy igazságos, de szigorú eljárás képévé, mely álláspontom szerint mindenképpen szükséges lenne.

IV. RÉSZ - JOGESETEK³⁵

Jelen fejezetben két jogesetet kívánok az olvasó elé tárni, melyek valamilyen oknál fogva eltértek a tipikus vizsgálattól.

A) Az adóhatóság „kifárasztása”

Az első példa-vizsgálat 2008 nyarán vette kezdetét. Az adózó, mihelyst megkapta az adóhatóság „behívóját” (értesítését), azonnal szakemberhez fordult. A halasztási kérelem előterjesztését követően a szakértő első dolga az ellenőrzés alá vont adózó vagyoni, jövedelmi körülményeinek felmérése, a vagyonmérleg elkészítése volt.

A vagyonmérleg nem csak az adózónak, de a jogi képviselőnek is meglepetést hordozott. Az előzetesen prognosztizált adóhiány összege a százmillió forintot is meghaladta. A klasszikus forráshiányt (tehát amikor arról van szó, hogy a magánszemély látható kiadása meghaladja a bevallott és rendelkezésre álló jövedelmét) két összetevő okozta: az egyik a nagyobb értékű ingatlanok megvásárlása, míg a másik a rendszeresen nyújtott tagi kölcsönök voltak.

A fentieknek megfelelően, a szakértőnek nem volt könnyű dolga és bizony az adózónak is fel kellett készülnie arra, hogy jelentős adóhatósági megállapítás születik a vizsgálat eredményeként.

A vizsgálat kezdetén fény derült arra, hogy az adózó a nagy értékű ingatlanok vásárlása okán kapott személyi jövedelemadó bevallások utólagos ellenőrzést. Ez tekinthető az ellenőrzés kulcs-információjának. Az adózó nagy értékű ingatlanjait, jelentős részben hitelből finanszírozta. Az ingatlanok megvásárlására fordított önerő nem volt jelentős összegű, annak fedezete az adózó jövedelméből rendelkezésre állhatott.

Az adózó nevében a szakértő megtette a szükséges nyilatkozatot, melyet az ingatlanokra és a kapott jövedelmekre összpontosított, míg egyéb kérdésekre határidő biztosítását kérte. A nyilatkozat megtétele után a szakértő tudatában volt annak, hogy az egyetlen neuralgikus kérdés immáron a jelentős összegű tagi kölcsön nyújtásának kérdése maradt.

³⁵ Jelen fejezetben előadott jogesetek valós, megtörtént vizsgálatokon alapulnak, azonban egyes részleteiben eltérhetnek a ténylegesen megtörténtektől.

Az adózó a jelentős összegű tagi kölcsönt két cégének nyújtotta. A két cég közül az egyik, még a vizsgálat kezdetén értékesítésre került, míg a másik a vizsgálat egésze alatt az adózó tulajdonában maradt. A két cég társasági adóbevallásának áttanulmányozása után nyilvánvalóvá vált, hogy a társaságok könyvelője a tagi kölcsönök összegét nem a rövid lejáratú kötelezettségek közé könyvelte (amelyet egyébként tovább szükséges részletezni és az egyik sor a tagokkal szemben fennálló kötelezettségek lett volna), hanem a hátrasorolt kötelezettségek közé. Ennek megfelelően a revizorok nem feltételezték azt, hogy tagi kölcsön átadásra került a cégek részére, azonban a revizorok - az adóhatóság gyakorlatának megfelelően – kapcsolódó vizsgálatok elrendelését látták szükségesnek.

Az adóhatóság revizorai a korábban értékesítésre került társaságra helyezték a hangsúlyt, azonban eredménnyel nem jártak. Ennek oka az volt, hogy a társaság új ügyvezetése ugyan elérhetőnek bizonyult, azonban a könyvelési anyagot rendelkezésre nem bocsátotta a revízió részére. Hosszadalmas kísérletezés után, az adóhatóság a kapcsolódó vizsgálatot, mint sikertelen ellenőrzést lezárta. Ekkor a vizsgálat már 2009. év elején járt. Az adóhatóság, a már közel egyéves vizsgálatot minél hamarabb le szeretne zárni. A másik kapcsolódó ellenőrzés alá vont társaság könyvelési anyagát az ellenőrök már be sem kérték, hanem mindösszesen a társaság ügyvezetőjét kérték fel nyilatkozattételre.

Az adóhatóság türelmetlennek bizonyult, melynek következtében az adózó számára megállapítást nem tartalmazó határozat került kézbesítésre. Ennek megfelelően látható, hogy sok esetben az adózó türelme gyümölcsözőbb lehet, mintha a mihamarabbi ellenőrzés befejezés érdekében, minden adóhatósági kérdésre, megkeresésre gyors, de meggondolatlan választ ad. Ezen ellenőrzés is bizonyítja, hogy az adóhatóságnak történő megfelelési kényszer háttérbe szorítása, eredményt hozhat az adózó számára.

B) A vizsgálat tárgyát képező időszak részbeni elévülése

A másik jogeset egy 2007 nyarán történt értesítéssel vette kezdetét. Az adóhatóság által vizsgálni kívánt időszak 2002., 2003. és 2004. évek voltak.

Az adózó az értesítés kézhezvételét követően haladéktalanul szakértőhöz fordult. A vizsgálat elhalasztása érdekében a szakértő halasztási kérelmet nyújtott be az adóhatóságnak,

melyet a revizorok el is fogadtak. Ezen idő alatt a szakértőnek megfelelő idő állt rendelkezésére az adózó vagyonszerkezetének elkészítésére. A vagyonszerkezet egyértelműen igazolta, hogy az adózónak a 2002. év jelenti a fő problémát, a jelentős összegű tagi kölcsönök okán. Az ezt követő évek már nem mutattak jelentős mértékű forráshiányt. Ezeknek megfelelően, a szakértő kidolgozta az adózó érdekét leginkább szolgáló stratégiát, mely a problémás év elévülésére alapozott.

Az adózás rendjéről szóló törvény elévülésre vonatkozó rendelkezései szerint, 2009. január 01. napján évül el a 2002. évre vonatkozó adómegállapítási jog. A sikeres időnyerésnek köszönhetően, a megbízólevél átvételére 2008. év januárjában került sor. A vizsgálat során az adózónak és a képviselőjének egyetlen célja volt, az időnyerés, így ennek érdekében nyilatkozatot az adózó nem vagy csak részben tett, több alkalommal kérelmezésre került az eljárás szünetelése (melyet ugyan nem adtak meg valamennyi alkalommal, de mire erre vonatkozóan az adóhatóság döntést hoz, több hónap eltelt), több bizonyítási indítvány került előterjesztésre, melynek következtében több kapcsolódó vizsgálat lefolytatására is sor került.

A fentiek hatására, az elsőfokú adóhatósági határozat csak 2009. év elején született meg. Az adózó tehát, a jogszabályi lehetőségekkel élve, jelentős adó megállapításától mentesült, egy megfelelően kidolgozott és kivitelezett stratégiának köszönhetően.

ZÁRÓGONDOLATOK

A vagyonzvizsgálat, mint láthattuk egy sajátos ellenőrzés típusnak tekinthető, hiszen az Adóhatóság az adó alapját becsléssel állapítja meg. Sajátos továbbá azért is, mivel a becslés feltételeinek fennállásának bizonyítását követően, a bizonyítási teher megfordul és ezen időponttól kezdődően az adózó „kötelezettsége”, érdeke bizonyítékok előterjesztése, melynek célja, hogy az adóhatóság által becsült adóalaptól történő eltérést bizonyítsa.

Vajon alkalmas ez a sajátos ellenőrzés típus a feladatának, céljának betöltésére? Mint a bevezetésben olvashattuk, a vagyonzvizsgálatok kiemelt célja a feketegazdaság visszaszorítása mellett, az adózók „félelemben” tartásával az adóbevételek növelése, a prevenció, továbbá az adózókban az adóhatóság jelenlétének erősítése. Álláspontom szerint a vagyonzvizsgálat a gazdaság fehérítésére alkalmatlan eljárás, sőt talán még hozzájárul ahhoz, hogy a gazdaság „szürküljön”. Az igazán vagyonos adózókat valójában el sem érik ezen vizsgálatokkal, míg a középosztály gazdagabb rétegei, akik a vagyonzvizsgálatok elsődleges elszenvedői, felkészülnek, felkészültek mind egy esetleges vagyonzvizsgálatra, mind az esetleges végrehajtási eljárásra. Ezen adózók gyakran szervezik át úgy az életüket, hogy olyan cégstruktúrákon keresztül tulajdonolják a vagyonzukat, mely az adóhatóság számára elérhetetlen és átláthatatlan. Gyakori az offshore struktúrák felállítása, mely ugyan egyre inkább nemzetközi „össztűz” alá kerül, azonban egyrészt az offshore megszűnése elképzelhetetlen, hiszen egyes országok bevételeinek jelentős részét ezen cégformák szolgáltatják, másrészt a magyar adóhatóság még nincs abban a pozícióban, hogy ezen struktúrákat eredményesen vizsgálhassa. Éppen azért, hogy az adózók egy jelentős hányada a vagyonzvizsgálatokat és azok következményeit megelőzvéen külföldi holding társaságokon keresztül tulajdonolja tovább az ingatlanjait, a cégeit, és az egyéb vagyontárgyait, tovább szürkül a magyar gazdaság.

A prevenció célja a vagyonzvizsgálatoknak, nem mérhető, így nehéz állást foglalni ezzel kapcsolatban. Azt azonban rögzíteni érdemes, hogy az adózók egyre nagyobb figyelmet fordítanak az adójogszabályoknak történő megfelelésnek, melynek érdekében adószakértőket, adótanácsadókat vesznek igénybe. Az tényként rögzíthető, hogy egyre inkább elfogadottá és köztudomásúvá válik, hogy az adójog egy önálló jogterület, önálló anyagi és eljárásjoggal,

melyhez megfelelően kvalifikált szakértő szükséges. Ez, álláspontom szerint a vagyonzvizsgálatok egyik pozitív hozománya.

A vagyonzvizsgálat szükségességéről sokszor, sok helyen lehetett és lehet a mai napig olvasni. Álláspontom szerint, a vagyonzvizsgálatok szükségessége nem lehet kérdés. Szükség van egy olyan eljárásra, mely vizsgálja a magánszemélyek vagyongyarapodását. Véleményem szerint a magyar jogi szabályozása a vagyonzvizsgálatoknak kifejezetten részletes, jól alkalmazható, érthető és – mint az Alkotmánybíróság is többször kifejtette – alkotmányos, európai. Megvannak az adózók megfelelő jogosítványai, a kötelezettségek is megfelelően rögzítettek. A fő probléma nem is a vagyonzvizsgálatok törvényi szabályozásában, sokkal inkább az adóhatóság joggyakorlatában rejlik. Az adóhatóság tájékoztatási kötelezettségének mellőzése, a jogszabályok ismeretének hiánya, az adózóra „adócsalóként” történő tekintése okán, olyan jegyzőkönyvek, határozatok születnek, melyek különösen sérelmesek lehetnek az adózóra.

Össességében tehát rögzíteni szükséges azt, hogy a vagyonzvizsgálatok szükségesek, melyeknek a pozitív hatásai vitathatatlanok, azonban az adóhatóság felkészültségének növelése, a jogszabályok helyes adóhatósági értelmezése és a szolgáltató adóhatóság követelményeinek történő megfelelés nélkül, a vagyonzvizsgálatokra a magánszemélyek mindig is, mint elkerülendő vizsgálatra, míg az adóhatóságra, mint ellenségre fognak tekinteni.

Az adóhatóság jelmondatát pedig soha ne feledjük, mely a következőként szól:
„Mindenkire sor kerülhet, mert az idő nekünk dolgozik.” (APEH)³⁶

³⁶ <http://vagyonosodasi-vizsgalat.blogspot.com/>

Irodalomjegyzék

Nyomtatott források:

- Vörös László: Az ellenőrzés rendszere és általános módszertana, SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt, 2008.
- Dr. Szabó Tibor: Vagyongyarapodás és adóellenőrzés, ADÓNET.HU Kft, Budapest, 2007.
- Bertalan Rudolf: Vagyongyarapodási vizsgálat, OPTEN Kft, Budapest, 2008.
- Bertalan Rudolf – dr. Linczmayer Szilvia – dr. Hocz Ágnes – dr. Hódyné dr. Kálóczi Eszter – Tamásné dr. Kajati Zsuzsanna: Apeh tapasztalatok a vagyonosodási vizsgálatokról, SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt, Budapest, 2008.
- dr. Váczi Rita: Vagyonosodási vizsgálatok pro és kontra, Adóvilág 2009/10; XIII. évfolyam 10. szám

Internetes források:

- http://versenykepesseg.magyarorszagholnap.hu/images/7.ülés_GVKvagyonosodasi.ppt
- www.apéh.hu
- <http://vagyonosodasi-vizsgalat.blogspot.com/>
- Dr. Kurtán Lajos – Dr. Kurtánné dr. Vadászlaki Ilona: Adórendszerünk kialakulása (<http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1999/9951/diakoldal/ado/adovm.htm>)

Alkalmazott jogszabályok

- az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (Art.)

- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.)
- az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.)
- a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.)
- a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.)